

Helsingin kaupunginmuseon lehtileikekokoelma

Helsingin kaupunginarkistossa säilytetään mittavaa Helsingin kaupunginmuseon lehtileikekokoelmaa. Kokoelma on erinomainen väline tutkia aikalaisreaktioita ja sitä, miten erilaiset tapahtumat ja keskustelut ovat tallentuneet sanomalehtien sivuille. Aihevalikoimaltaan lehtileikekokoelma on monipuolinen, joten sitä voi hyödyntää erityyppisissä tutkimuksissa tai selvityksissä. Pääasiassa lehtileikkeet käsittelevät Helsinkiä. Hyllymetreissä mitattuna kokoelma on laajuudeltaan 52 hyllymetriä.

Varsinainen aineisto kattaa vuodet 1950–1982. Lehtileikkeitä on kuitenkin noin hyllymetrin verran mainittua ajanjaksoa edeltävältä ajalta, runsaammin erityisesti 1920-luvulta lähtien. Ensimmäinen kokoelman lehtileike ajoittuu vuoteen 1862. Varsinaista ajanjaksoa edeltävissä uutisissa käsitellään esimerkiksi Aleksanterin patsaan paljastusta vuonna 1894 ja vuoden 1906 suurlakkoa.

Lehtileikkeet ovat monista eri sanomalehdistä. Pääasiassa kokoelma koostuu Helsingin alueen suurilevikkisimmistä lehdistä kuten Helsingin Sanomat, Uusi Suomi, Suomen Sosialidemokraatti ja Hufvudstadsbladet, joista viimeiseksi mainittu on erityisen hyvin edustettuna. Lisäksi kokoelmassa on lehtileikkeitä muun muassa Ilta-Sanomista, Kansan Uutisista ja Helsinkilehdestä.

Lehtileikekokoelman käyttöä helpottamaan on tehty hakukortisto, joka on digitoitu ja löytyy kaupunginarkiston Sinetti-tietojärjestelmästä (www.sinettiarkisto.fi) pdf-muodossa. Käytännössä hakukortisto tarkoittaa listaa hakusanoista, joilla kokoelmasta voi etsiä tietoa. Tämän lisäksi löytyy erillinen henkilöhakemisto. Henkilöhakemistoa ei kuitenkaan ole digitoitu, vaan se on käytettävissä mikrofilmimuodossa kaupunginarkistossa. Hakukortisto viittaa numerosarjalla varsinaiseen lehtiartikkeliin, joka haetaan tutkijan luettavaksi kortistosta saatua numerosarjaa apuna käyttäen.

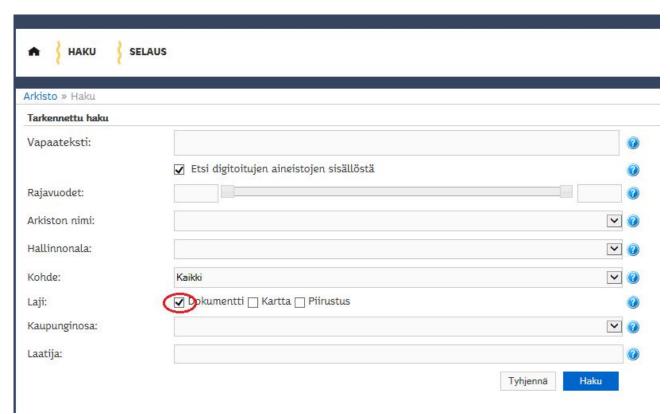
Hakusanoja valittaessa kannattaa yleensä pyrkiä mahdollisimman yleiseen hakusanaan. Monesti kannattaa myös kokeilla useampaa samaan aiheeseen liittyvää hakusanaa. Esimerkiksi kahvilakulttuurista kiinnostuneelle sopivia hakusanoja ovat "kahvi" ja "kahvilat". Hakukortistossa on myös paljon paikannimiä hakusanoina – kaupunkeja, kaupunginosia, katuja ja osoitteita sekä tunnettuja taloja ja nähtävyyksiä.

Hakukortiston käyttöä on pyritty helpottamaan liittämällä samaan aiheeseen viittaavia sanoja yhteen kohtaan. Esimerkiksi hakusanan "alkoholi" yhteydestä löytyvät myös hakusanat "paloviina" ja "pontikka". Toisaalta sopivat hakusanat ovat myös aikojen saatossa saattaneet muuttua, jolloin esimerkiksi samaan paikkaan viittaavia hakusanoja on saatettu liittää yhteen. Esimerkiksi Helsingin tuomiokirkkoon viittaavat tulokset löytyvät hakusanalla "Tuomiokirkko", jonka yhteyteen on liitetty myös hakusanat "Nikolainkirkko" ja "Suurkirkko". Hakukortistoa käytettäessä kannattaa myös huomioida se, että varsinaisen hakusanan edessä voi olla aakkostukseen vaikuttava lisämäärittely. Esimerkiksi Helsingin metrosta kiinnostuneiden kannattaa etsiä lehtileikkeitä hakusanalla "Helsingin metro", kun taas metro-hakusana ei anna tuloksia. Samoin Kansallisooppera ja -teatteri löytyvät kortistosta kohdasta S – hakusanoilla "Suomen Kansallisooppera" ja "Suomen Kansallisteatteri".

Näin käytät kortistoa

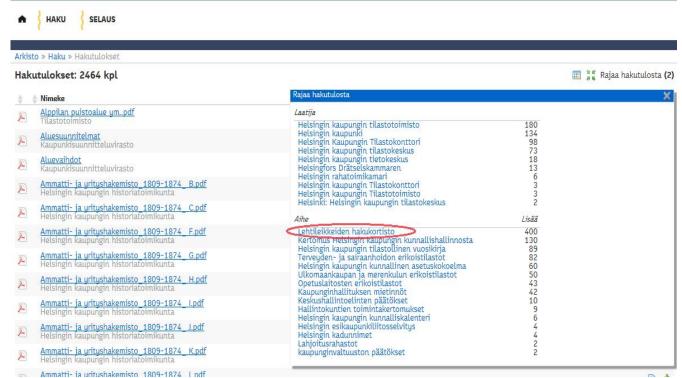
Hakukortiston käyttäminen on helppoa. Kortiston löytää Sinetistä käyttämällä dokumenttihakua kuvan 1 mukaisesti. Valitse haun kohteeksi vain dokumentit (ympyröity) ja paina "Haku". Hakusanaa ei tarvitse kirjoittaa.

Kuva 1. Dokumenttihaku Sinetissä.

Tämän jälkeen hakua voi rajata käyttämällä Sinetin ylälaidasta löytyvää "Rajaa hakutulosta" - toimintoa. Kohtaa klikkaamalla saa näkyviin kuvan 2 mukaisen näkymän, josta voi rajata haun koskemaan vain lehtileikekortistoa (ympyröity). Tämän jälkeen järjestelmä näyttää vain hakukortiston aakkosjärjestyksessä.

Kuva 2. Haun rajaus Sinetissä.

Hakukortissa lukee aina uutisen tai artikkelin päivämäärä, otsikko ja se sanomalehti, josta uutinen on peräisin. Tilausta varten tarvitaan hakukortin oikeaan reunaan merkitty numerosarja, joka auttaa löytämään sen yhden haetun sivun viidestäkymmenestä kahdesta hyllymetristä. Jos alhaalla näkyvästä hakusanakortista juttu otsikolla *Kahvi on suomalaisen lohtu* (vuodelta 1979) kiinnostaa, saa sen tilattua Helsingin kaupunginarkistosta kirjoittamalla tilauslomakkeeseen *Helsingin kaupunginmuseon lehtileikekokoelma*, sekä numerosarjan 124711.

	4
KAHVI	
Kahvinjuonti yleistyi POHJOLASSA HS 15.2.67 s.13	99500
kielloista huolimatta. Kuva.	
Vahria ei saa KETTTÄÄ. Kuya. Hbl 25.1.73 s.11	99871
Namy La el saa institution	102329
KAHVIPUU Lappeenrannassa. Kuva. KU 9.1.74 s.12 TUTTU tuntematon kahvi. Kuvia. SS 14.12.74 s.1,11-15	105041
Moni vierastaa PIKAKAHVIA. 2 kuvaa. HS 6.3.75 s. 17	105776
Wahrin HTSPORIAA. 2 piirrosta. Hbl 17.4.75 8. 0	106153 110175
" - Armas J. Pulla. Piirros US 31.5.76 s. 2 " HS 14.5.77 s.15	114581
_"_ kuva.	114583
K:n hinta nousee 30%:a: Hbl- " - s.1	
Ken oikea VALMISTUS. Kuva. SS 13.10.77 s. 10	116779
Suomalaiset k:n SUURKULUTTAJIA. SS 16.5.78 s. 9	120294
Tuoretta kahvia pikkukaupan paahtimosta. 2 kuvaa.	124595
HS 7.3.79 s.16 Kahvi on suomalaisen lohtu. Kuva. KU 15.3.79 s	.16
Vahyi on suomatatsen tonda. Muya:	124711

Kuva 3. Hakukortistosta löytyvä hakusana viitetietoineen.

Jos korttiin on merkitty uutinen, mutta ei numerosarjaa, uutista ei säilytetä Helsingin kaupunginarkistossa. Kortin viitetiedoilla jutun voi kuitenkin löytää esimerkiksi Kansalliskirjaston sanomalehtikokoelmasta.

Lehtileikkeitä säilytetään kansioissa, joihin uutiset on järjestetty juoksevalla numeroinnilla. Lehtileikkeistä voi ottaa valokuvan itse tai vaihtoehtoisesti tilata valokopion hintaan 50 senttiä per sivu.

Kaupunginmuseon lehtileikekokoelmassa säilytettävä Kansan Uutisten juttu kahvista. Lehtileikkeet on liimattu papereille ja jokaiseen on merkitty hakusana, päivämäärä, järjestysnumero sekä lehti, mistä juttu on peräisin.